

Instrukcja Biskupa Siedleckiego (II Synod diecezji Siedleckiej) o przygotowaniu młodzieży do sakramentu bierzmowania

I. Znaczenie sakramentu bierzmowania w życiu ucznia Chrystusa

1. Katechizm Kościoła Katolickiego przypomina, że wtajemniczenie chrześcijańskie dokonuje się przez trzy sakramenty: chrzest, który jest początkiem nowego życia; bierzmowanie, które jest jego umocnieniem; i Eucharystię, która karci ucznia Ciałem i Krwią Chrystusa, by przekształcić go w Niego (por. KKK 1275).
2. Pełnia chrześcijańskiej inicjacji domaga się przyjęcia trzech sakramentów tworzących jedność i stanowiących fundament całego życia chrześcijańskiego. Każdy ochrzczony, jeszcze nie bierzmowany, nie tylko może i powinien przyjąć sakrament bierzmowania, ale także ma taki obowiązek (por. kan. 890; KKK 1212; 1306; 1285).
3. Chociaż sakrament bierzmowania nie jest konieczny do zbawienia, to jednak Kościół zabiega o to, by żadne z jego dzieci nie odeszło z tego świata nie ubogacone jego darem. Gdy więc jakiś chrześcijanin jeszcze nie bierzmowany znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci (choćby nie osiągnął wieku rozeznania lub nie uczestniczył w zwyczajnym procesie przygotowania), powinien otrzymać bierzmowanie (por. KKK 1307; 1314; 1257; 1306; kan. 883; kan. 889 § 2; kan. 891; 2 PSP s. 193).
4. Bierzmowanie jest sakramentem, który przynosi wzrost i pogłębienie łaski chrzcielnej. Udziela daru samego Ducha Świętego, zakorzenia głębiej w Bożym synostwie, ściślej jednoczy z Chrystusem, udoskonala więź z Kościołem, udziela specjalnej mocy Ducha Świętego do szerzenia i obrony wiary słowem oraz czynem, a także do mężnego wyznawania imienia Chrystusa i do tego, by nigdy nie wstydzić się Krzyża (por. KKK 1303; KK 11; kan. 879; OB 2; 22).
5. Sakrament bierzmowania wyciska w duszy przyjmującego niezniszczalne „znamię”, pieczęć Ducha Świętego (por. KKK 1304). Godne przyjęcie tego sakramentu oraz świadome i dobrowolne przyjęcie wynikających z niego zobowiązań, wymagają od kandydatów właściwego przygotowania (por. kan. 890; 2 PSP s. 193).
6. Niniejsze wytyczne odnoszą się do przygotowania młodzieży, nie obejmują zaś osób dorosłych, które zwracają się o udzielenie im sakramentu bierzmowania. Takie bowiem osoby winny odbyć przygotowanie w formie dostosowanej do ich potrzeb i możliwości w Diecezjalnym Centrum Formacji Katechumenalnej lub pod jego nadzorem (por. 2 PSP s. 209; *Wskazania KEP dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania* z 13- 14.03.2017, n. 8).

II. Przygotowanie do przyjęcia sakramentu - zasady podstawowe

7. Zarówno „Obrzędy Bierzmowania”, jak i „Wprowadzenie do Obrzędów Bierzmowania” podkreślają konieczność przygotowania i domagają się, aby było ono dobre, odpowiednie, staranne, należyte, dostosowane, zaś „Dyktorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce” i „Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce” zwracają uwagę na konieczność jego zaprogramowania (OB 12; 3; 21; 13; DKKKwP 103; 107; PPKKKwP s. 68-69).
8. Obowiązek przygotowania do bierzmowania odnosi się do samego kandydata i do wspólnoty Kościoła, której jest członkiem (por. kan. 890; 774 § 1; OB 3). Wyjątkowa rola i odpowiedzialność spoczywa na rodzicach jako pierwszych katechetach oraz na parafii, która jest podstawowym i uprzywilejowanym środowiskiem prowadzenia katechez przygotowujących do przyjęcia sakramentów (por. KKK 1309; kan. 774 § 2; OB 3; 4; DKKKwP 13; 106; 107).
9. Przygotowanie kandydatów powinno stać się wspólną troską rodziców, duszpasterzy, katechetów szkolnych i parafialnych oraz innych osób zaangażowanych w życie parafii, animatorów grup, stowarzyszeń i ruchów kościelnych. Wypełnienie tego obowiązku wymaga od wymienionych podmiotów skoordynowanej współpracy (por. DKKKwP 107; PPKKKwP s. 68- 69; OB 5; 2 PSP s. 205).
10. Przygotowanie do bierzmowania odbywa się w trzech etapach: przygotowanie dalsze, bliższe i bezpośrednie (por. *Wskazania KEP* 5). Przygotowanie dalsze jest prowadzone od najmłodszych lat w rodzinie, następnie poprzez uczestnictwo w katechizacji szkolnej i parafialnej, zwłaszcza w okresie przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. Przygotowanie bliższe to kontynuacja udziału w katechizacji szkolnej i parafialnej, któremu towarzyszy czynne uczestnictwo w życiu Kościoła, spełnianie

praktyk religijnych i życie sakramentalne.

11. Całym procesem przygotowania bliższego i bezpośredniego kieruje proboszcz parafii zamieszkania kandydata do bierzmowania, nie zaś parafii, na terenie której znajduje się jego szkoła (por. kan. 528 § 1; 890; *Wskazania KEP* 9). Proboszcz wprowadzić ma prawo zlecić prowadzenie spotkań wikariuszowi lub innemu duszpasterzowi, ale również w tym wypadku winien osobiście czuwać nad przebiegiem przygotowania.
12. Nawet w małych parafiach ma być prowadzone przygotowanie do sakramentu bierzmowania. Nie jest właściwe zwalnianie się proboszczów z tego obowiązku z powodu małej liczby kandydatów i włączanie ich do większych grup przygotowujących się w parafiach sąsiednich. Dopuszcza się jedynie możliwość samego przyjęcia sakramentu w innej parafii, pod warunkiem, że ma to miejsce wyjątkowo, a nie jest stałą praktyką.

III. Przygotowanie bezpośrednie

A. Kandydaci

13. Do bierzmowania może przystąpić człowiek ochrzczony (kan. 889 § 1). Duszpasterze przed rozpoczęciem przygotowania bezpośredniego winni upewnić się, że wszyscy zgłaszający się rzeczywiście są ochrzczeni. Jeśli chrzest miał miejsce w innej parafii, kandydat ma obowiązek przedstawić świadectwo chrztu, które otrzymuje bez opłaty kancelaryjnej.
14. Właściwym wiekiem przyjęcia sakramentu bierzmowania jest zakończenie VIII klasy szkoły podstawowej (*Wskazania KEP* 5d). Jeśli w jakiejś parafii bierzmowanie nie jest szafowane co roku, należy tak zaplanować proces przygotowania, aby najmłodszy z grupy kandydatów osiągnął wyżej określony wiek w momencie przyjęcia sakramentu.
15. Kandydaci do bierzmowania winni odznaczać się dojrzałością intelektualną, emocjonalną i religijną stosowną do swego wieku. Winno się jednak uwzględniać możliwości osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych, które nie są w stanie spełnić ogólnych warunków (por. *Wskazania KEP* 7). Podczas rozmowy kwalifikacyjnej należy odpowiednio modyfikować stawiane wymagania.
16. W gronie kandydatów nie mogą znaleźć się osoby, które zrezygnowały (same lub za zgodą rodziców) z katechizacji szkolnej. Młodzież, która uczy się w szkole położonej poza parafią przygotowania, winna okazać zaświadczenie od katechety. Jeśli ktoś nie uczestniczył regularnie w katechizacji szkolnej, ale okazuje wolę przystąpienia do bierzmowania i zaczyna na powrót w niej uczestniczyć, należy go potraktować indywidualnie, określając warunki, czas i sposób przygotowania.
17. Jeżeli kandydat nie ma dobrej woli i właściwej dyspozycji, a także jego rodzice okazują obojętność, nie należy dopuszczać do przyjęcia sakramentu (por. kan. 889 § 2).
18. Kandydat do bierzmowania powinien zachować imię chrzcielne. Jeśli jednak nie ma on świętego patrona z chrztu, może wybrać sobie nowe imię, wzięte od świętego, który będzie dla niego wzorem dojrzałego życia chrześcijańskiego. W trakcie przygotowania kandydat ma zapoznać się z życiorysem swojego patrona i obudzić w sobie pragnienie naśladowania go (por. 2 PSP s. 209; *Wskazania KEP* 16).

B. Program przygotowania

19. Konferencja Episkopatu Polski wskazuje, że optymalnym czasem trwania przygotowania bliższego i bezpośredniego jest okres trzech lat (por. *Wskazania KEP* 5c). Samo przygotowanie bezpośrednie w Diecezji Siedleckiej jest rozłożone na dwa lata.
20. Według wskazań Konferencji Episkopatu Polski w trakcie przygotowania bezpośredniego należy odbyć 30 spotkań formacyjnych w parafii, z których 5 ma mieć charakter celebracji liturgicznych (*Wskazania KEP* 29). W Diecezji Siedleckiej przygotowanie należy prowadzić z wykorzystaniem materiałów zatwierdzonych przez Biskupa Siedleckiego i wydanych przez Wydawnictwo *Unitas*.
21. Spotkania formacyjne - lub przynajmniej ich część - winny odbywać się w małych grupach, liczących nie więcej niż 12 uczestników i być prowadzone nie tylko przez duszpasterzy, ale również przez osoby konsekrowane, świeckich katechetów i odpowiednio przygotowanych animatorów należących do ruchów, bądź stowarzyszeń kościelnych (por. *Wskazania KEP* 12; 14). Jest bardzo pożądane, aby zajęcia były połączone z osobistym świadectwem prowadzących.
22. Należy dbać o to, aby na etapie przygotowania katecheza parafialna była zsynchronizowana z nauczaniem szkolnym, ale miała inny charakter. Bardziej trzeba w niej kłaść nacisk na metody biblijne i liturgiczne, a w trakcie spotkań w małych grupach koniecznie włączać metody aktywizujące uczestników, dające okazję do rozmowy i innych form czynnego uczestnictwa (por. *Wskazania KEP* 28).

23. W treści cyklu katechez parafialnych winny być poruszone takie zagadnienia, jak:
- kerygmat chrześcijański,
 - sakrament chrztu wprowadzeniem we wspólnotę Kościoła,
 - mistagogia sakramentu pokuty i pojednania,
 - mistagogia sakramentu Eucharystii,
 - mistagogia sakramentu bierzmowania (*Wskazania KEP 21*).
24. Bardzo ważny jest pierwszy etap, polegający na głoszeniu kerygmatu, czyli obwieszczeniu prawdy o miłości Boga do człowieka objawionej najpełniej w Chrystusie. Ten ewangelizacyjny etap formacji powinien zakończyć się celebracją liturgiczną i wyborem Chrystusa na swojego Pana i Zbawiciela. Również następne etapy głoszenia katechez winny kończyć się celebracjami liturgicznymi, np. na zakończenie etapu wprowadzenia we wspólnotę Kościoła - celebracją z wyznaniem wiary Kościoła i potwierdzeniem gotowości włączenia się w jego życie (por. *Wskazania KEP 22; 30*).
25. Celebracje liturgiczne powinny odbywać się w kościele lub kaplicy, natomiast spotkania inicjacyjne i mistagogiczne mogą być organizowane w innych pomieszczeniach parafialnych. Niektóre zaś - według roztropnej oceny prowadzących - mogą się odbyć w domach prywatnych, zwłaszcza w rodzinie animatora lub któregoś z kandydatów (por. *Wskazania KEP 15*).
26. W czasie przygotowania należy zwracać uwagę na to, aby kandydaci uczestniczyli regularnie w Mszach świętych w niedziele i święta nakazane oraz przystępowali do sakramentu pokuty i Eucharystii w I piątki miesiąca. Należy ich ponadto włączać w przygotowanie liturgii i czynne w niej uczestnictwo poprzez spełnianie funkcji lektora, ministranta, psalterzysty, komentatora, członka scholi liturgicznej itp. W różny sposób trzeba również dawać im okazje do działań prowadzonych we wspólnocie parafialnej, np. charytatywnych, czy ewangelizacyjnych (por. *Wskazania KEP 31-33*).
27. Kandydaci do bierzmowania winni być zachęcani do potwierdzenia swoich zobowiązań abstynenckich, czyli rezygnacji ze spożywania napojów alkoholowych i palenia tytoniu do uzyskania pełnoletności oraz nieużywania narkotyków i środków odurzających przez całe życie.

C. Udział rodziców i świadków

28. Ponieważ rodzice są pierwszymi katechetami swoich dzieci, postuluje się prowadzenie katechez dla rodziców kandydatów do bierzmowania (por. 2 PSP s. 200n.; 208; DKKKwP 103). W ciągu cyklu przygotowań należy ich zaprosić czterokrotnie, najlepiej, po każdym etapie formacji kandydatów i poruszyć tematy wyznaczone przez Konferencję Episkopatu Polski (*Wskazania KEP 11; 26*).
29. Mając na uwadze rolę i zadania świadków w przygotowaniu kandydatów do bierzmowania, które nie polegają jedynie na udziale w liturgii udzielenia sakramentu, postuluje się roztropnie i wcześniej dokonać ich wyboru, najlepiej już na początku procesu formacyjnego kandydata (*Wskazania KEP 19*).
30. Dla zaznaczenia jedności sakramentów chrztu i bierzmowania, najbardziej właściwe jest pełnienie funkcji świadka przez jednego z rodziców chrzestnych (893 § 2). Jeśli nie jest to z ich strony możliwe lub przestali być katolikami wierzącymi i praktykującymi, świadkiem powinna być inna osoba, byleby już przyjęła sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego, ukończyła 16-ty rok życia, była wierząca, praktykująca i prowadziła przykładowe życie. Jeśli świadek nie jest znany proboszczowi, winien przedstawić stosowne zaświadczenie z parafii zamieszkania (*Wskazania KEP 17n.*).
31. Świadcami przy bierzmowaniu, podobnie jak chrzestnymi przy chrzcie, nie powinni być rodzice kandydata (por. kan. 874; 893; *Wskazania KEP 18*). Można natomiast zachować zwyczaj, że świadkiem jest osoba tej samej płci, co kandydat, choć nie jest to konieczne.

IV. Przygotowanie i celebracja sakramentu bierzmowania

32. Proboszcz parafii na kilka miesięcy przed planowanym terminem bierzmowania winien skontaktować się z biskupem celem poczynienia stosownych ustaleń.
33. Na około miesiąc przed bierzmowaniem należy zdecydować o dopuszczeniu kandydatów. W tym celu duszpasterz odpowiedzialny za przygotowanie ma zebrać potrzebne dokumenty i opinie o każdym kandydacie i - odpowiednio wcześniej - zaprosić pracownika Wydziału Nauczania Katechetycznego Kurii Siedleckiej dla przeprowadzenia rozmowy sprawdzającej.
34. Zachęca się duszpasterzy, aby w stosownym czasie przed bierzmowaniem zorganizowali kandydatom wyjazdowy dzień skupienia w sanktuarium bł. Męczenników w Pratulinie, wykorzystując tę sposobność do ukazania heroicznych postaw wiary i do wspólnej modlitwy o dar posłuszeństwa Duchowi Świętemu. Należy też podtrzymać szlachetną praktykę odbywania przed ceremonią nowenny do Ducha Świętego.

Jedno ze spotkań nowenny winno być połączone z nabożeństwem pokutnym i spowiedzią (por. *Wskazania KEP* 34).

35. W ostatnich dniach przed celebracją bierzmowania należy wybrać czytania (informując następnie celebransą) i przygotować lektorów oraz psalterystę. Należy też dobrać odpowiednie śpiewy i starannie je przećwiczyć, aby w wykonanie włączyło się całe zgromadzenie liturgiczne.
36. Przed celebracją bierzmowania należy odbyć próbę z kandydatami i - jeśli to możliwe - świadkami bierzmowania. Jest ona niezbędna dla wyjaśnienia znaków liturgicznych, które będą wykonywane oraz dla przećwiczenia przejsć, gestów i słów związanych z rytmem sakramentalnym.
37. Przy celebracji bierzmowania winien asystować dziekan z udziałem - w miarę możliwości - także innych kapłanów z dekanatu.
38. Kandydaci do bierzmowania oraz ich świadkowie powinni mieć przygotowane miejsca siedzące i podczas całej liturgii pozostawać w pobliżu siebie.
39. Jeśli istnieje taki miejscowy zwyczaj, przed rozpoczęciem liturgii, kandydaci mogą oczekiwać na przybycie biskupa przed kościołem i procesjonalnie go wprowadzić. W takim wypadku, po krótkiej adoracji Najświętszego Sakramentu, przedstawiciele rodziców kierują prośbą o bierzmowanie, a biskup pozdrawia zgromadzenie, po czym przechodzi do zakrystii i zakłada szaty liturgiczne. Zwykle jednak kandydaci oczekują na rozpoczęcie Eucharystii w kościele. Wówczas po procesji wejścia, ale przed znakiem krzyża, ma miejsce krótkie powitanie i prośba rodziców o bierzmowanie.
40. Po odczytaniu Ewangelii przez dziekana (lub innego kapłana), proboszcz kieruje prośbą do biskupa i podejmuje przewidziany w obrzędzie dialog.
41. Podczas udzielania sakramentu bierzmowania asystujący kapłan lub diakon trzyma naczynko z olejem krzyżma, kandydaci zaś podchodzą ze świadkami w dwóch rzędach. Świadkowie kładą prawą rękę na ramieniu bierzmowanego, a on wyraźnie wypowiada swoje imię.
42. Po wypowiedzeniu przez biskupa formuły sakramentalnej (*N. przyjmij znamię Daru Ducha Świętego*) bierzmowany odpowiada: *Amen*. Następnie, na słowa biskupa: *Pokój z tobą*, bierzmowany odpowiada: *I z duchem twoim*.
43. Obrzęd udzielania sakramentu zasadniczo winien odbywać się w ciszy. Jeśli jednak liczba bierzmowanych jest znaczna, po udzieleniu sakramentu kilku pierwszym osobom, można wykonać odpowiedni śpiew (schola) lub utwór instrumentalny, jednak bardzo cicho (*pianissimo*).
44. Wezwania modlitwy powszechnej powinny być odczytane przez młodzież, która przyjmuje bierzmowanie. Zaleca się także zorganizowanie z jej udziałem procesji z darami, którą można poprzedzić odpowiednim komentarzem. Jeśli niektórzy chłopcy przystępujący do bierzmowania są ministrantami lub lektorami, zaleca się, aby przystąpili do sakramentu w strojach liturgicznych.
45. Po modlitwie po Komunii przedstawiciele młodzieży krótko wyrażają podziękowanie za otrzymany sakrament adresowane do biskupa, duszpasterzy, katechetów i rodziców. Jeśli jest zaplanowane zrobienie wspólnego zdjęcia, należy to uczynić po wykonaniu śpiewu na wyjście.

V. Końcowe działania formacyjne i prawne

46. Jest bardzo wskazane, aby podtrzymywać zwyczaj przekazywania młodzieży pamiątek bierzmowania (*Wskazania KEP* 36). Można to uczynić bezpośrednio po zakończeniu liturgii, bądź w najbliższą niedzielę po bierzmowaniu.
47. Należy zaproponować młodzieży odbycie pielgrzymki dziękczynnej do któregoś z sanktuariów diecezjalnych. Do udziału w pielgrzymce trzeba zaprosić wszystkie osoby włączone w proces formacji przed bierzmowaniem, zwłaszcza katechetów i animatorów grup.
48. Przyjęcie bierzmowania należy odnotować w księdze ochrzczonych (unikacie i duplikacie). Jeśli parafia chrztu jest inna, niż parafia bierzmowania, należy do niej przesłać informację z prośbą o odnotowanie tego faktu (por. KPK kan. 895; OB 14; *Wskazania KEP* 20). Jeżeli duplikat księgi ochrzczonych został już przekazany do Archiwum Kurii Diecezjalnej należy przesłać informację o bierzmowaniu z prośbą o dokonanie stosownej adnotacji. Istnieje też obowiązek prowadzenia księgi bierzmowanych, w której zapisuje się wszystkich, którzy przyjęli ten sakrament w danej parafii (imiona i nazwiska bierzmowanych, szafarza, rodziców i świadków oraz miejsce i datę udzielenia sakramentu).